

Journalnoking og bruk av tvang i helsevesenet

Vardø Rotary Klubb
3. august 2009

Advokat (H) Bjørnar Eilertsen

Advokatfirma Bjørnar Eilertsen
Postboks 239 Lilleaker
0216 OSLO

Tlf.: 22 73 40 13
Mobiltilf.: 997 44 0 22
E-post: post@nettjuristen.no

www.nettjuristen.no www.jussboka.no

Spesialist- og kommunehelsetjenesten

4 Regionale helseforetak (RHF)

- Helse Nord RHF
- Helse Midt-Norge RHF
- Helse Vest RHF
- Helse Sør-Øst RHF
- Eies og styres av Staten ved Helse- og omsorgsdepartementet
- Oppgavene reguleres av helseforetaksloven

Helseforetakene - HF (sykehus)

- Eies av de regionale helseforetak
- Helsevirksomheten reguleres av spesialisthelsetjenesteloven

Kommunale helsetjenester - primærhelsetjenesten

- Helsestasjoner/skole-/ungdomshelsetjenesten
- Fastlegeordningen
- Legevaktordningen
- Sykehjem eller boform for heldøgns omsorg og pleie
- Sykepleie, herunder helsesøstertjeneste og hjemmesykepleie
- Eies av kommunene
- Reguleres av kommunehelsetjenesteloven

Fra ni særlover til én ny Helsepersonellov

Helsepersonelloven

Tidligere forskrifts-regulerte:

- Hjelpepleiere
- Radiografer
- Ergoterapeuter
- Vernepleiere
- Fotterapeuter
- Bioingeniører
- Optikere
- Tannpleiere
- Kiropraktorer

Tidligere uregulerte:

- Ambulansepersonell
- Legesekretærer
- Tannhelsesekretærer
- Omsorgsarbeidere
- Tannteknikere
- Ortoptister
- Audiografer
- Kliniske ernæringsfysiologer
- Farmasøyter

Tilgrensende lovgivning

Smittevernloven

Steriliseringsloven

Psykisk helsevernlov

Pasientrettighetsloven

Helsepersonelloven

Abortloven

Spesialisthelsetjenestelov

Kommunehelsetjenestelov

Transplantasjonsloven

Snoking i pasientjournal

- Forbud mot snoking i pasientjournal kom inn i **hpl § 21a** fra mai 2008

§ 21a. *Forbud mot urettmessig tilegnelse av taushetsbelagte opplysninger*

Det er forbudt å lese, søke etter eller på annen måte tilegne seg, bruke eller besitte opplysninger som nevnt i § 21 uten at det er begrunnet i helsehjelp til pasienten, administrasjon av slik hjelp eller har særskilt hjemmel i lov eller forskrift.

§ 21. *Hovedregel om taushetsplikt*

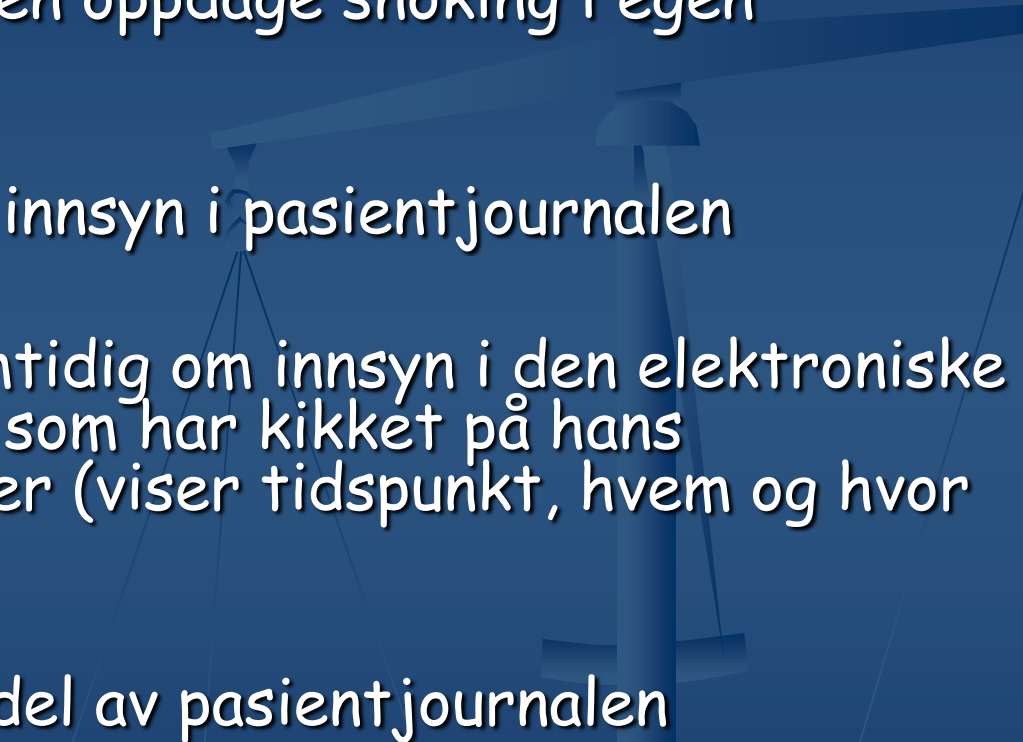
Helsepersonell skal hindre at andre får adgang eller kjennskap til opplysninger om folks legems- eller sykdomsforhold eller andre personlige forhold som de får vite om i egenskap av å være helsepersonell.

- Tilsvarende snokingsforbud i helseregisterloven §13a og omfatter dermed:
 - Kreftregisteret
 - Meldingssystemet for smittsomme sykdommer
 - Nasjonal database for elektroniske resepter

Snoking i pasientjournal

- Fremveksten av elektroniske journaler
 - flere tilfeller av snikkikking i kjentfolks journaler - tipsing til ukeblader mv
 - Datatilsynet anmeldte Helgelandssykehuset i november 2004 for at en avdelingsleder ulovlig hadde snikkikket i arbeidskollegaers pasientjournaler. Helseforetaket vedtok forelegg. Avdelingslederen ble ikke straffet fordi Statsadvokaten kom til at det ikke var tilstrekkelig lovgrunnlag i hpl §21 for å straffe også ham.
 - MMI-undersøkelse fra 2005: 86% av helsepersonellet bekreftet at det er utbredt å se i journaler ut over det som er nødvendig
 - MEN: helsepersonell legger elektroniske spor ved kikkingen
- Hpl § 25 tillater at nødvendige opplysninger utveksles mellom helsepersonell som tar del i pasientbehandling

Snoking i pasientjournal

- Hvordan kan pasienten oppdage snoking i egen journal?
 - Pasienten ber om innsyn i pasientjournalen
 - Pasienten ber samtidig om innsyn i den elektroniske loggen over hvem som har kikket på hans journalopplysninger (viser tidspunkt, hvem og hvor lenge)
 - Loggen anse som del av pasientjournalen
-

Snoking i pasientjournal

Lovendringsforslag fra Datatilsynet i oktober 2007:

- Alle pasienter skal få tilsendt loggen sin minst 1 gang i året !
- Ble ikke vedtatt, men kan komme opp igjen

Snoking i pasientjournal

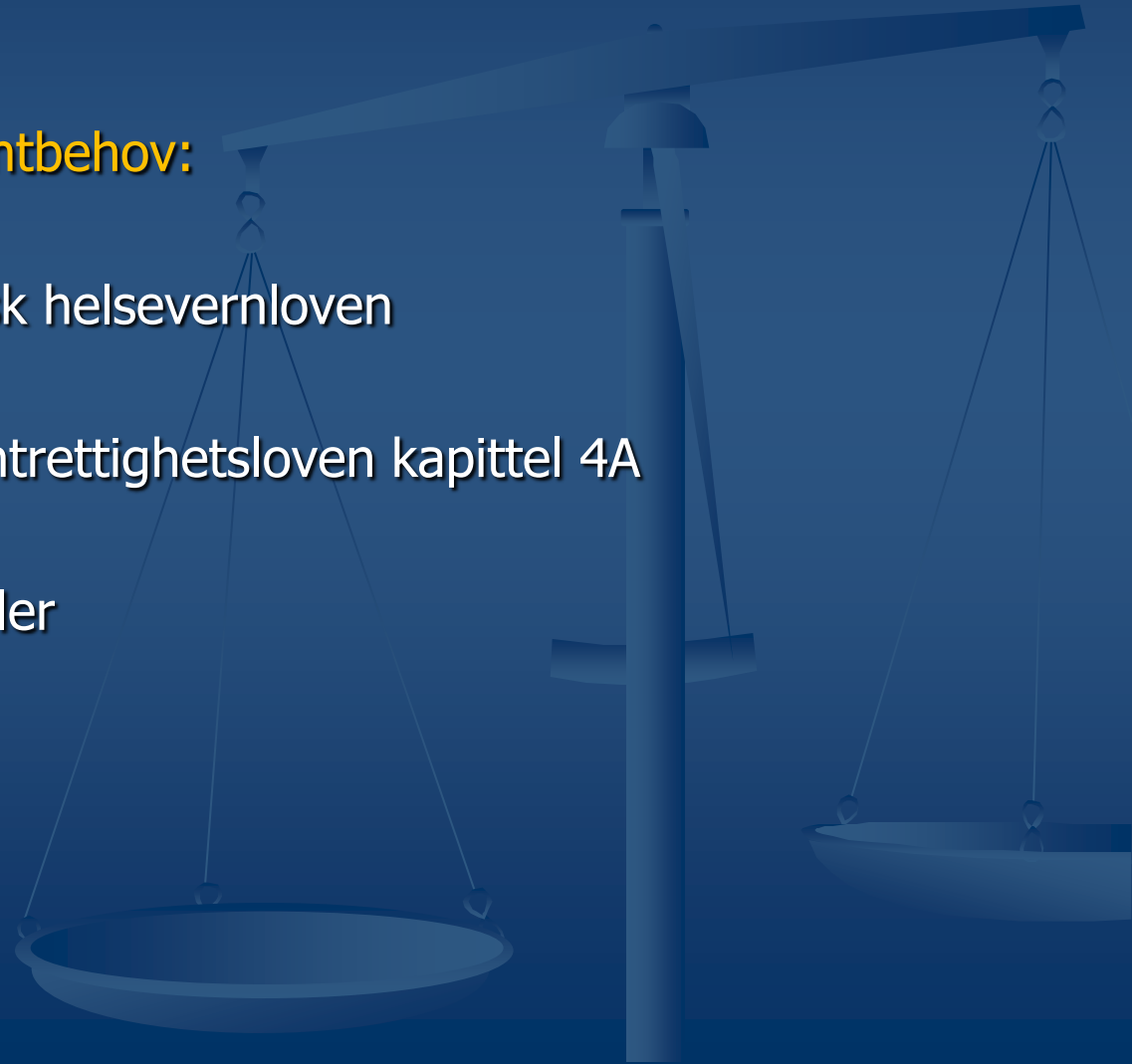
Har det blitt bedre?

Tvang overfor pasienter

Ulike hjemler for ulike pasientbehov:

- 1) Tvangshjemlene i psykisk helsevernloven
- 2) Tvangshjemlene i pasientrettighetsloven kapittel 4A
- 3) Kommunale tvangshjemler

1. Psykisk helsevernloven

- Loven for behandling av psykisk syke på sykehus (i spesialisthelsetjenesten)
- Opptappingsplan fra 1999-2008 innen psykisk helsevern – nedbygger psykiatriske institusjoner og bygger ut lokalbasert tilbud i kommunene
- Tidligere flere kritikkverdige avdekket i institusjoner
- Plikter å forsøke frivillig behandling
- Ikke tillatt med tvang i pasientens eget hjem
- Tvangsmessig ernæringstilførsel ved alvorlige spiseforstyrrelser
- Dagens lovgivning forbyr bruk av tvangsmidler i behandling og som straff
- Tillatte tvangsmidler er (psykisk helsevernloven § 4-8):
 - mekaniske tvangsmidler som hindrer bevegelsesfrihet (belter, remmer og spesialklær)
 - kortvarig anbringelse bak låst eller stengt dør uten personale til stede
 - enkeltstående bruk av korttidsvirkende legemidler i beroligende eller bedøvende hensikt
 - kortvarig fastholding
- Innelåsing av noen maksimalt 2 timer av gangen
- Barn og unges ventetidsgaranti (ungdom under 23 år) med psykiske lidelser og/eller rusmiddelmissbruk – raskere hjelp: vurdering innen 10 virkedager fra henvisning er mottatt, og behandling innen 65 virkedager (13 uker)
- Pasientens selv- og medbestemmelsesrett under behandlingen (hobbyer, uteaktiviteter, livssyn mv)

2. Pasientrettighetsloven kap 4A

- Reglene trådte i kraft 1.1.2009, formål å hindre alvorlig helseskade samt å forebygge og avgrense bruk av tvang
- Pasienter over 16 år, uten samtykkekompetanse som motsetter seg nødvendig helsehjelp, for å omgå pasientens motstand
- Demente, psykisk utviklingshemmede, pasienter med hjerneskade, rusmiddelmisbrukere, somatisk helsehjelp ved psykiske lidelser
- Både i primær- og spesialisthelsetjenesten, uavhengig av hvor (også hjemme hos pasienten eller i omsorgsboliger)
- Vilkårene i § 4A-3:
 - Tillitsskapende tiltak må være forsøkt (evt være formålsløst å forsøke)
 - Unnlatelse kan medføre vesentlig helseskade
 - Helsehjelpen er nødvendig
 - Tiltakene står i forhold til behovet for helsehjelpen
- Eksempler på tvang er: bruk av belter/reimer, bevegelseshindrende tiltak, sengehester, bruk av beroligende legemidler, medisiner gitt gjennom mat/drikke (demente)
- Ved alvorlige inngrep kreves vedtak fra to personer, jf § 4A-5
- Aktuelt for sykepleiere i pleie- og omsorgstjenesten

3. Kommunale tvangshjemler

- Tvang overfor gravide rusmiddelmisbrukere, sostjl § 6-2a
- Tvang overfor rusmiddelmisbrukere, sostjl § 6-2
- Tvangsplassering av ungdom med alvorlige adferdsvansker, barnevernloven § 4-24
 - Alvorlig eller gjentatt kriminalitet
 - Vedvarende misbruk av rusmidler
 - Prostitusjon, gatebarn mv
- Retten beslutter ved kjennelse rettspsykiatrisk undersøkelse av siktede etter straffeprosessloven
 - Gjennomføring av tvangen på psykiatrisk institusjon iht ovenstående hjemler skjer etter psykisk helsevernloven
- Tvang og makt overfor enkelte psykisk utviklingshemmede ifm skadeavvergende tiltak og for å dekke grunnleggende behov for mat, drikke, påkledning, hvile, søvn, hygiene og personlig trygghet, sostj kap 4A
 - Går foran bestemmelsene i pasretl kap 4A